

24. Primo adducitur responsum Proculi in l. Rutilia Polla. ff. de contrah. empt. Emerat Rutilia Lacum, & pedes decem terra circa ipsum Lacum, qui deinde excreuerat. Dubitatum fuit, ad quem pertineret illud alium augmētum. Respondit Proculus, ad venditorem pertinere: nō autem ad emptorem. Ita, & nostro in casu hoc augmentum datij, & vectigalibus pertinet ad Principem, & non autem ad Ciuitatem.

Respondetur primo, argumētum casus nostri adaptari: cum Princeps non venderit, vel donauerit, sive que non transulerit datum, & vectigal aliquod in dī. Etiam Ciuitatem: Sed ea à datio, & vectigali iam impo- sito liberavit: atque ita nullum extat, considerari que potest datum, & vectigal. & cōsequenter nulla ei fieri dicitur accessio per augmentum generale datij fa- etum cum accessoriorum nō detur sine principali, vt tra- dit Cagnolus in l. cum principalis num. 7. ff. de reg. iuri- ris, & dicimus infra.

Diversum est in casu dictæ l. Rutilia, ubi extabat la- cus, extabat etiam terra circa Lacum.

Respondetur secundo, admisso citrā veri prædictum quod in casu nostro donatum, & translatū fuerit datum, & vectigal in Ciuitatem, adhuc tamē casus 25 dictæ l. Rutilia huic nostro non conuenit. Quando- quidē in casu dictæ l. Rutilia, limitate venditus fuerat Lacus, & decem pedes terra tantum, sive certi loco designato circum circa ipsum Lacum. Et propterea augmentum pertinere nō poterat ad ipsam Rutiliam emprilem. Ita declarauit in cons. 26. nu. 33. vers. non oblat quintum lib. 1. & in cons. 201. num. 158. lib. 3. ubi eiusdem opinionis retuli Decimus in cons. 4. nu. 3. versi. tertio respondeo, & Ripam in cap. cum M. Fer- rariensis nu. 36. de constit. addo nunc eundem Ripam in l. si ex toto. nu. 7. de leg. 1. Alia ratione, & causa li- mitata fuisse Lacus venditionē dixit Brunus in tract. de augmento, in conclus. 6. & in conclus. 16. nu. 17. sic allegatus à D. Firuffino consulente. Diversum est in casu nostro, in quo nulla extat limitatio, & restrictio.

26. Secundò adducitur responsum Iabolen. in l. in le- ge. ff. de contrah. emptio. Cum dixit, quod vēdito fundo exceptis lapidicinis, si alia lapidicinæ deinde appa- reant, non cedunt emptori. Sed remanent apud vendi- torem: cum non dicatur venditum, quod nō appetet.

Respondetur diuersum modum esse casum dictæ l. in lege. ff. de contrah. emptio. Cum dixit, quod vēdito fundo exceptis lapidicinis, si alia lapidicinæ deinde appa- reant, non cedunt emptori. Sed remanent apud vendi- torem: cum non dicatur venditum, quod nō appetet.

27. Respondeo, diuersum modum esse casum dictæ l. in lege. ff. de contrah. emptio. Cum diximus supra, considerari minime posse augmentum datii, & vectigal. cōtempore nundinarum nullum extet datum, cui accedere possit hoc augmentum. Non repeto iam dicta.

Respondeo, secundo, Raynerium, Comensem, & sequaces loqui, quando aliquid certi venditur. secus si futurus euentus vendatur, prout est venditio gabella- 34. rum t. & vectigalium; secundum Bartolum in l. Corē forro \$, qui maximis q. 4. ff. de publica, & vectigal. Ita in specie declarat Ripa in dicta l. si ex toto u. 7. in fin. de legis. 1. Cum ergo nostro in casu concessa sit im- munitas à gabellis datii, & vectigalibus, que pendent à futuro euentu augmenti, vel diminutionis, dicendum est, immunitatem comprehendere etiam augmentum hoc ipsis gabellis, vectigalibus, & datii factum.

Respondeo, tertio, vt scripsi in dicto consil. 201. nu. 164. li. 3. dictum t. \$. huic vicinus loqui in augmēto omnino separato à re principali, & ab ea non dépendenti, vt insula nata, quæ à fundo principali omnino

separata est, secus si ei esset antiexa. Ita dixi declarare post alios Curtium Seniorem in consil. 57. Super eo. col. 8. versicu. quinto, & fortius. Nostro autem in casu augmentum est in ipsam re, & ex ea proutenienti, nō pe ex eadem urbe, eiusque vectigalibus. Et propterea 30 etiam augmentum t. intrinsecum pertinet ad vslfructuarium, sicuti scribunt, & declarant Angelus, Feli. Socinus Senior, Decius, & alij, quos retuli, & probauit in consil. 34. nu. 16. lib. 1. & augmentum datij, & vectigali, cum augmentum præsupponat rem principale, cui fit aug- mentum quoddam, præsupponit suum principale cum alioqui non constat accessorium, si deficit principale l. cum principalis ff. de reg. iuriis, ubi Cagnolus nu. 17. versi. reperitur enim &c. dixit, accessorium t. sui na- tura non dari sine suo principali.

Quarto adducitur traditio Angeli in l. at ubi ff. de petitio. hæred. post Baldum ibidem. Inquit Angelus, 32 quod si vendita est gabella t. pluribus emptoribus, pu- ta pedagi, & deinde ex causa duplicitat. illud augmen- tum pertinet ad emptorem, non autem ad venditorem, sive ad gabella dominum duplicitantem. Et hoc se- credere (dixit Fiscus) si gabella est simpliciter vendita. Sed si est vendita sub certa forma, puta quod empot- res pro qualibet salma panni debeant recipere ducatum vnum, tunc augmentum non pertinebit ad emptores, quia in verbis contractus hoc non comprehenditur. nec verba hoc patiuntur. Baldum, & Angelum secuti sunt Socin. Senior, Felinus, Decius, Ripa, & Boerius; quos retuli, & probauit in consil. 201. nu. 150. lib. 3. Ita in pre- senti casu dicendum est, quia dicta immunitas fuit cō- cessa, temittendo exactiōem datij mercantia ordinariaj ad formam dati, quod pro qualibet re in dato scri- pta, solueretur certa summa pecuniarum. Et idēc dicta remissio, & immunitas ad augmētum istud nullo modo potest extendi, quia repugnat dicto datio.

Respondetur verum non esse, quod in conclusione argumenti præsupponitur, nempe immunitatem hanc fuisse limitatæ, & stricte concessam respectu certe sum- ma pecuniarum iuxta formam Datij. Non inquā hoc verum est: cum immunitas, concessa fuerit his verbis vniuersalibus, senza pagamento, & senza carico alcuno, & propterea doctrina Baldi, Angelii, & sequacium iutorquetur contra aduersarios.

Quinto sumitur argumētum ex traditione Rayne: Comen. & Alex. in l. si ex toto, circa finem de lega. pri- 33 mo, ubi affirmant, augmentum t. ei vendita ex facto vendoris proueniens, non acquiri emptori, sed venditori: & idem decidit Boerius in q. 180. qui testatur, ita seruati in Gallia. Cum ergo nostro in casu augmentum hoc datij caulfatum sit facto ipsius Principis sequitur dicendum cedere commodo, & utilitat Principis, non autem Ciuitatis.

Respondeo, primo, vt diximus supra, considerari minime posse augmentum datii, & vectigal. cōtempore nundinarum nullum extet datum, cui accedere possit hoc augmentum. Non repeto iam dicta.

Respondeo, secundo, Raynerium, Comensem, & sequaces loqui, quando aliquid certi venditur. secus si futurus euentus vendatur, prout est venditio gabella- 34. rum t. & vectigalium; secundum Bartolum in l. Corē forro \$, qui maximis q. 4. ff. de publica, & vectigal. Ita in specie declarat Ripa in dicta l. si ex toto u. 7. in fin. de legis. 1. Cum ergo nostro in casu concessa sit im- munitas à gabellis datii, & vectigalibus, que pendent à futuro euentu augmenti, vel diminutionis, dicendum est, immunitatem comprehendere etiam augmentum hoc ipsis gabellis, vectigalibus, & datii factum.

Sexto sic arguit Actus, agentium non operatur

ultra intentionem l. non omnis ff. si certum peta. cum similibus. Atqui hoc augmētum fuit impostum inter

alia

S V M M A R I V M .

- 1 Venditorem censeri ius solum quod habet vendidisse.
- 2 Venditorem censeri rem integrum vēdiddisse, ubi emptor ignorat rei qualitatem.
- 3 Emptorem præsumi ignorasse qualitatem rei.
- 4 Venditionis verba, in dubio, contra venditorem.
- 5 Venditorem teneri de ritu monere emptorem.
- 6 Vitia in venditione dici publicè expedite.
- 7 Emptorem in genere admoneri onerum non satis esse.
- 8 Venditorem teneri de evitione obseruitum celatum, licet dixerit nolle teneri.
- 9 L. qui non alio ff. de reg. iuri. declarata.
- 10 Contrahentem teneri scire conditionem eius cum quo.
- 11 Venditorem oportere omnium qualitatum, & rituorum meminisse.

Qualitates & ritua in venditione esse manifestanda.

- 12 Emptorem qui scit ritua non esse admonendum.
- 13 Scientiam esse per causas.
- 14 Scientiam ementis prima emenda debere esse plenam.
- 15 Seruitutem perperuam Ecclesias, esse onus insolitum.
- 16 Certiorationem sub inuolucro in venditione non valere.
- 17 Venditorem non debere mouere quod res debet pensionē Ecclesias, sed dicere qualis, & quanta sit.
- 18 Litteras, quae faciunt mentionem de prædio, non probare eius qualitatē.
- 19 Emptorem non teneri vni testi, credere de rei qualitate. Qualitatē rei vendenda, & non satis esse per vnum em- ptorem fuisse dictam.
- 20 Testi de facto à se, si vilius est, non credi.
- 21 Emptorem posse recedere à contractu, cum res vendita pro parte deficit.
- 22 Emptorem recedere à contractu ob pacta non seruata.
- 23 Emptorem non posse cogi accipere interesse.

C A S V S .

Illustris Do. Antonius Scarampus Comes Lumelli anno 1592. mense Maio promisit Dominis fratribus Candianis vendere sepiam, quam vulgus appellat clusam, cum suis iuribus, existentem super flumine Agone, vnam cum aqua eductu, & riuo, seu cauo, ut vulgo dicitur, per quem aqua ipsa flumini, ac etiam promisit dictus Do. Comes vendere molendinum cum suis iuri- bus existens super dicto aquaductu, & riuo, ac etiam promisit vendere facultatem educendi aquas ex dicto flumine Agone, his verbis. Et anco la ragione di potere extrahere le acque da detto Fiume, & diuertire doyle lì pare, mediante la constructione di detta Chiusa. Ei in tutto nel modo, & forma, che di presente esso Conte tiene: Con facoltà à detto Candiano di poter mu- tare detta Chiesa sopra detto Fiume più à basso à suo benelacito: Sopra però la giurisdictione di Lumello, Et con che non habbi detto Candiano per alcun tempo tenere sopra detto fiume più che d'una Chiusa in tutto. Et non lenan dol autorità à detto Conte di poter far fabricare altra Chiusa sopra detto Fiume doyle piace- ra, mentre però sia da basso à quella, che di presente si vende à detto Candiano.

Præsupponitur etiam in facto, Candianos in execu- tionem pacti initi cum dicto Dom. Comite, & scripti in codem Chyrophrapho capitulorum de soluendo pretio di- cti. Clusia, & aquarū Balbis pro recuperatione domus dicti Do. Comitis eis vendita, cum pacto gratiae, quod proprietatem finiebat, soluisse aureos duos mille dictis Bal- bis, atque ita Do. Comes domo recuperata tradidit di-

Candianis dictam clusam, et facultatem extrahendi dictas aquas. Verum cum conficiendum esset instrumentum ipsius contractus, exorta est difficultas, quod detectum fuit. Prepositum Ecclesiae habere nomine ipsius Ecclesiae ius, & seruitutem perpetuam ducendi ex dicto rivo certam aquae quantitatem: cuius seruitutis, & facultatis dicebat. Candiani dictum Comitem prius, et ante omnia debuisse se certioreret reddi: proprie aquod alioqui ipsi Candiani non emissent dictam clusam. Pro D. Comite vero dicebatur, se nendisse non omnes aquas ipsius clusa: Sed illas tantum quas ducere solebat ipse D. Comes: atque ita in contractu non fuisse comprehensas etiam aquas ipsius Ecclesiae Lumelli.

Candiani mouerunt item contra D. Comitem, pertinentes contractum rescindi: Et cum due sententiae conformes pro Candianis latuerint à indicibus ordinariis D. Comes petiū audiri coram Excellentissimo Senatu, qui audienciam concessit, ita quod de duobus tantum agatur.

Primo, an verba Chygraphi continentis promissionem de vendendo comprehendat omnes aquas, & alia, que vendite dicuntur, ita ut ob ius competens in aquis Præposturae Lumelli, dicatur deficere pro parte res vendita?

Secundo, an ex incilibus, vel ex fama, vel Chygrapho mensē subsequenti confessio, vel ex testibus probata videatur scientia iuris dicta. Præsuppositura in Candianis, talis, que impedit, quominus possint à contratu recedere?

In te Domine coufido.

CONSILIVM MC VI.

De prima proposita dubitatione dicendum est, ex verbis Chygraphi colligi D. Comitem venditorem vendere voluisse omnes aquas, ita quod ob ius competens Ecclesia Lumelli, dicatur, deficere pro parte res vendita. Hoc sane colligitur ex multis.

Primo, quia dictus D. Comes venditor dedit dictis Candianis emporibus facultatem mutandi dictam Clusam, construendo tām in inferiori parte fluminis, & diuerti ipsas aquas quo ipsi emporibus placuerit, ex cuius constructione, & diversione tota vniuersitas aqua dicti fluminis fluenter ad commodum ipsorum emporum, & nulla penitus aqua pars decurreret ad vtilitatem dictæ Ecclesiae, sicut Fræscus Noda testis examinatus pro dicto D. Comite est attestatus. Et ex loci evidencia constare potest. Si ergo tota ipsa aqua potest, noua inferiori Clusam, & diversione duci, & deriuari ad beneficium emporum, & detrimentum Ecclesiae; Sequitur dicendum, dictum D. Comitem vendere voluisse omnes ipsas aquas, quia alioqui eas omnes non possent ipsi emptores ad sui utilitatem diuertere.

Secundo comprobantur prædicta ex his, quæ ante hunc contractum tractata fuerunt inter dictos Candianos emptores, & Reuerendum Præpositum Aycardum antecessorem huius Præpositi. Is sane Aycardus, non quidem Ecclesia nomine, sed proprio requisiterat dictos Candianos, quod si emissent hanc Clusam, & aquas ei aliquam partem vel videnter, vel locarent. Responsum fuit (Hoc testimonii testium pro Domino Comite examinatore comprobatur) a Candianis, se nolle habere aliquem socium, & participem dictarum aquarum. Hac responsio, & reculatio cognita fuit di-

cto D. Comiti, qui deinde vēndendo dictam Clusam, & aquas ipsi Candianis, non diebit vendidisse ipsas aquas, vt essent pro aliqua parte communes cum Ecclesia. Ex gestis enim ante contractum colligitur quod detectum fuit.

Tertiò admisso citra veri præiudicium, quod prædicta verba, Chygraphi sunt dubia; attamen adhuc dicendum est, D. Comitem vendidisse omnes ipsas aquas. Nam, & si quando emptor scit quale ius habet vēndidisse, & transstulisse illud solū ius, quod in ea habet: secus vero si emptor ignorat, quia tunc vēnditor dicitur vendidisse totam, & integrum ipsam rem. Ita declarando responsum Vlpiani in l. qui tabernas. ff. de contrah. empt. q. 6. in l. cum alienam C. de legatis, & in l. ex Pradijs C. de euictio. Franciscus Aretinus in consil. 63. In praesenti consultatione col. pen. versi. sed posito, & alios refert, & sequitur Alex. in consil. 63. nu. 10. lib. 6. Ludouicus Bologninus in consil. 2. col. 5. ver. nec dicatur, & Fabrianus de Monte Sancti Sabini in tract. de emptione, & venditione in sexta quæstione principali nu. 6. & alios plures refert. Surdus in consil. 13. num. 29. & in decil. 265. nu. 28. Quod verò Candiani ignorauerint quale ius haberet D. Comes in dicta Clusam & aquis, præsumitur & ex quo est factum alienum l. verius ff. de probat. & in specie respondit Alex. in loco supra allegato.

Quarto admisso etiam citra veri præiudicium, quod dicta verba Chygraphi sunt dubia: attamen adhuc dicendum est, D. Comitem vendidisse omnes aquas: Cum verba dubia contractus empionis, & venditionis interpretanda sint contra venditorem, sicuti egrediebatur Papinianus & in l. veteribus ff. de pacis cuius uerba sic leguntur. Veteribus placuit placitione obsecram, vel ambiguam venditori, & qui locauit nocere in quorum fuit potestate legem apertius conscribere. Hac Papinianus. Idem eisdem propè verbis respondit, & Paulus in l. labeo scribit obsecritatem ff. de contrah. empt. & Alex. consil. 63. nu. 8. lib. 6.

Nec repugnat verba illa Chygraphi. Et in tutto nel modo, & forma, che di presente esso Conte tene &c. quasi quod sic intelligi debeat hæc verba: cum seruitute ab ipso Comite debita Ecclesia. Nam respondet primo, D. Comitem duo concedere Candianis: Alterum quod ipsi Candiani habeant Clusam tunc factam eo modo, & forma, vt habet ipse D. Comes: Alterum, quod ipsi Candiani possint mutare ipsam Clusam etiam in loco inferiori. Hoc secundo in casu non fuerunt adiecta illa uerba, Et in tutto nel modo, & forma, che di presente esso Conte tene. Nec etiam adjici poterant, quia in loco inferiori ipse Comes non tenebat Clusam. Respondetur secundò, præfata verba, & in tutto nel modo, & forma che di presente esso Conte tene, sic esse exponenda, & intelligenda; quod quemadmodum ipse Comes tamquam Dominus dictæ Clusæ, & aquarum potest tenere, & mutare Clusam, & quois loco aquas diuertere, id est etiam facere possint ipsi Candiani. Hac uera interpretatio colligitur ex uerbis immediate præcedentibus, quæ de hac facultate loquitur, & ad quorum extensionem, & ampliationem hæc sunt adiecta. Et quidem ita dicere voluit D. Comes. Ego habeo facultatem tenendi hanc clusam, & extra hendi ex ipso flumine omnes aquas quas uolo, & possum, nec circumscriptus est mihi certus locus. Sed quois possum ducere has aquas, hanc facultatem uobis Candianis emporibus uendo, & cōcedo. Comprobatur hæc interpretatio ex eo, quod cui nō conueniūt uerba, non etiam oī conuenit dispositio, & actus, vulgariter 4. §. toties ff. de damno infecto. Porro hæc uerba, modo, & forma, non conueniunt seruituti ducenti aquas, quæ dicitur esse onus quo ad Candianos, qui

eam

Consilium

MC VI.

II

eam tenerentur sustinere, & ideo si D. Comes intellexisset de hac seruitute dixisset: & cum eo onere seruitutis quod sustinet ipse D. Comes.

Secunda est dubitatio, an ex incilibus, vel ex fama, vel chygrapho mense subsequenti confessio, vel ex testibus probata videatur scientia iuris dictæ. Præpositorum & servorum in Candianis talis, quæ impedit, quo minus possint à contractu recedere? Hac dubitatio satis facile dissolvitur, constituendo, & explicando aliquas conclusiones.

Prima quarum est, venditorem omnino teneri certiore reddere emptorem qualitatis rei à se venditæ, an scilicet vitio aliquo affectat: vel seruitutem aliquam patiatur l. prima, §. primo, & l. quid si venditor §. vlt. ff. de adil. edito, vbi vēdens seruum, equum, vel quid simile significare debet emptori illius rei vitium si quod extat. Huc spectat quod decidit Affictus in decil. 255. Vasallum vendentem rem feudalem teneri certiore reddere emptorem qualitatis rei quod scilicet sit feudalis, alioqui eam vasallus ipse amittit. Et Affictum fecuti sunt Crauet. in consil. 112. nume. 1. & Marinus Frezia in tract. de sub feidis lib. 2. in titu. qui incipit. Pluribus autem modis num. 4. confert etiam quod scriptis in l. 2. de arbitriis iudicium. Calu 382. in fine cum dixi, viro bono conuenire detegere emptori & vitium rei latens, id quod auctoritate M. Ciceronis, ac Diuī I homī Dominiq; Soto comprobauit. Et non eundo (vt dici solet) per mendicata suffragia, probant manifeste duo responsa Vlpiani in l. prima, §. primo, & in l. Julianus §. primo, ff. de act. empti. Sic & Modestinus in l. quer. ff. eo. tit. quæ, & statim memorabimus. Immo fortius tradit Castren. in l. quer. ff. de actio. emp. & sequitur Alexan. in consil. 14. in fine lib. 5. Non esse imputandum emptori, si se nō informauit de vitio rei aliunde quam à venditore: cum nullus posset ed melius informare. Et propterea in casu nostro, non est dicendum, satis esse, quod Candiani fuerint informati, vel ex incilibus, vel ex fama, vel ex testibus: quia aut dicimus, Dominum Comitem ignorasse ius præpositi: & tunc multo maior ignorantia erat apud testes; qui de facto alieno testificantur: Aut Comes sciebat ius Præpositi: & tunc dicendum est, Comitem dolo tacuisse vitium, sicuti Castren. & Alexan. præcitat in locis dixerunt. Et iure Candiani possunt nunc perquirere a Do. Comite: Ignorabitis, vel sciebatis, D. Comes seruitutem debitam Præposito? Si vos ignorabatis (quod non præsumitur in facto proprio) quis nos certiores facere poterat? non quidē incilia (vt dicimus in facta) cum res mortua non loquatur, non Chygraphum, de quo suo loco, cum in eo nullū verbum; Non fama, quæ testibus probanda est, nō testes alii; qui factum, & ius alterius ignorare præsumuntur: Si verò Domīus Comes sciebat ius Præpositi, quare clare, & manifestis verbis nos certiores non fecisti? Dolo itaque vos egisse iure conqueri possumus.

Secunda est conclusio, non sufficere quod venditor in generis tantum certiori reddit emptorem oneris, & vitio rei à se vendendæ. Sed specialiter, & clare dicere debet, fundum à se vendendum præstare seruitutem alterius, vel tale vitium habere. Ita trudit Vlpianus in d. l. 1. §. 1. ff. de act. empti. Venditor (inquit Vlpianus)

si cum sciret deberi seruitutem celavit non euader exempto actionem: Si modo eam rem emptor ignorauit. Omnia enim quæ contra bonam fidem sunt venientia in empti actionem. Sed scire venditorem, & celare sic accipimus, non solum si non admonuit: Sed & si negauit seruitutem istam deberi, cum esset ab eo quæstitum. Sed & si proponas eum ita dixisse, nulla quidem seruitus debetur, verum ne emergat inopinata seruitus, non teneor puto eum exemplo teneri, cui seruitus debetur, & si scis. Sed si id egit, ne cognoscimus infra.

Præterea,

seruitur aliquam seruitutem deberi; opinor eū exempto teneri, & generaliter dixerim, si improbatore versatus sit in celanda seruitute debere eum teneri: non si securitati sua prospectum voluit. Hac Vlpianus. Et multo quidem clarius Modestinus in dicta leg. quer. ff. eo. de actio. cuius verba adscripsi. Quaro si quis, Ita fundum vendiderit ut venundatum esse videatur, quod intra terminos ipse possedit, sciens tamen aliquam partem, certa se non possidere nō certiorauerit emptorem: an exemplo iudiciorum teneatur: cu hac generalis adiectio ad ea quæ specialiter nouit, qui vēdit, nec exceptit, pertinere debeat, ne alioquin emptor capiatur, qui fortasse si hoc cognovisset, vel empturus non esset, vel minoris empturus esset, si certioratus de loco certo fuisset: cum hoc, & apud veteres si relatum in eius persona, qui sic exceperat seruitutes, si quæ debentur: etenim iuris auctores responderunt, si certus vendor quibusdam personis certas seruitutes debere non admouisset emptorem exempto cum teneri debere: quando hac generalis exceptio non ad ea pertinere debeat quæ venditor nouit, quæque specialiter exciperet etiam potuit, & debuit; Sed ad ea quæ ignorauit, & de quibus certiorare nequivit. Hentennius Modestinus respondit, si quid circumveniēti emptoris causa vendor in specie de qua queritur fecit exemplo actione conueniri posse. Hactenus Modestinus. Sic & Florentinus in l. ea quæ commēdandi §. vlt. ff. de contrah. empt. his verbis respondit Dolū malum à se abesse præstare venditor debet. Qui non tantum in eo, qui fauendi causa obscure loquitur, Sed et, qui in similio obscure dissimulat. Hac ille. Et ex nostris idem scripserunt Speculator in tit. de emptio. & vendi. §. nunc vidēdum il. 2. versi. quid si vendens nu. 9. Cynus in l. C. de adil. actio. & ibidem Baldus sic, & Angelus in l. pacisci in f. 1 e ff. de pacis, & apertius Imola. in l. si quis cum alteri nu. 17. versi. tu addes aliū ff. de verb. oblig. quos secutus est Alex in consilio 63. nu. 6. lib. 6. Præterea accedit quod docuit Bar. in l. 1. §. vlt. nu. 2. ff. de actio. empti. cum dixit, quod & si venditor dicit emptori, se nolle teneri de seruitute, & non monuit ipsum emptorem seruitutis ignorantia, tenetur tamen, quia debuit eum certiori reddere. Idē scripserunt Castren. in l. quer. ff. de actio. empti. & Alex. in consil. 14. nu. 10. l. b. 5.

Nec repugnat si dicatur, emptorem teneri perquirere, & se informare de qualitate personæ, cu quæ vult contrahere: & de qualitate rei, de qua agitur, & l. qui cum alio ff. de reg. iuris, ubi Decius, & reliqui, & copiose scripsi in commentarijs de presumptionibus. lib. 3. prælump. 88. Nam responderetur distinguendo, & constitudo duos casus.

Primus quorum est; quando agitur de ipsis personis contrahentium. Hoc casu debet contrahens perquirere, & indagare qualitatem, & conditionem eius cum quo vult & contrahere. Ita dictam l. qui cum alio declarat, & intelligent omnes, vt varijs exemplis ostendit præcitat in loco, & accedit in specie Cæphæ. in consil. 393. nu. 99. lib. 3. & l. Petrus Surdus in consil. 13. nu. 38. Hic casus non venit nunc in dubium.

Secundus est casus, quando agitur de qualitate rei, de qua contrahitur, & qualitas est facti, hoc est an sit affecta vitio aliquo, vt morbo seruitutis subiecta, & simili. Hac qualitatem emptor perquirere, & indagare non tenetur, cum vendor & ipse obligatus sit certiori reddit emptorem vitium, & omnium qualitatū ipsius rei. Ita declarat Surdus in dicto consil. 12. num. 38. & nu. 40. post Alex. consil. 60. col. 1. lib. 5. & Cagnum in dicta le. qui cum alio numero 11. adiungit, dictam l. qui cum alio, non habere locum quando ignorantia prouenit dolo vendoris: De dolo, D. Comitis dicimus infra.